

ZORG VLIEDEN

Zorg vlieden

Haye van de Heyden

UITGEVERIJ
VOGELVRIJ

Colofon

Eerste uitgave: augustus 2025

Haye van der Heyden

Foto's: Jesse van der Heyden

Uitgeverij Vogelvrij

Redactie: Carlie van Tongeren

Correctie: Janke Scharff

Omslagontwerp: Jesse Jeroen Unlimited

Opmaak: Arjen Broeze, Kingfisher Design

ISBN E-boek: 978-90-835463-3-9

ISBN Paperback: 978-90-835463-2-2

© 2025 Uitgeverij Vogelvrij. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende(n).

© 2025 Uitgeverij Vogelvrij. All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior permission in writing from the proprietor(s).

*“De dood is het einde
van alle zorgen”*
Seneca

Neef Hans

ROOZWIJF

J.F.M. van der Heijden

11 - 04 - 2024

Wijk: De Plaets
Grafnummer: 9-II-0062

Het begon met mijn neef Hans. Ik had hem toevallig leren kennen in oktober 2023, door iets zakelijks. Mijn ouders komen allebei uit een katholiek gezin met een stuk of zes kinderen, die vervolgens ook allemaal hun best hebben gedaan, dus ik heb zoveel neven en nichten dat ik in de loop der jaren het spoor volledig ben kwijtgeraakt. Zo nu en dan kom je dan weleens ergens iemand tegen van wie je familie blijkt te zijn en dus hij of zij ook van jou. Zo ook met Hans: ik leerde hem dus kennen in oktober 2023, een leuke, levenslustige en kerngezonde man, die opeens in april 2024 om het leven kwam door een lawine in een populair skigebied waar hij verbleef. Hij was nog maar zestig jaar oud. Aangezien ik vlak bij het beroemde Zorgvlied woon en hij daar net begraven was, bezocht ik hem daar daags na dat afscheidsritueel. Eerst bedolven onder sneeuw lag hij daar nu bedolven onder bloemen. Een week of twee later ging ik nog eens bij hem langs en toen waren de bloemen verwijderd en was er een minuscuul tuintje gemaakt van het kleine stukje land waar zijn stoffelijke resten hun laatste rustplaats hadden gevonden, zoals dat vaak genoemd wordt. Een rustplaats? Is de dood uitrusten van het leven? Uitrusten doe je toch om vervolgens weer energiek verder te gaan? Het zal de katholieke inborst wel zijn, die het definitieve einde op die manier mild wenst aan te duiden. In de hemel heb je geen energie nodig zeker, is de gedachte. Daar zweef je tot in de eeuwigheid gelukkig wat rond, zonder zorgen, zonder gewicht,

zonder tijd, maar met een heerlijk gevoel, letterlijk en figuurlijk. In de hemel rust je eeuwig uit.

Ik besloot na dat tweede bezoek de ontwikkeling van het graf van neef Hans te volgen, God mag en zal weten waarom, en raakte door mijn bezoeken geïntrigeerd door die beroemde begraafplaats aan de Amstel, waar ik natuurlijk weleens was geweest, maar altijd zo snel mogelijk weer van wegluchtte. De dood was tenslotte een diep en angstig tranendal, een ijzingwekkend zwaard van Damocles, dat ook dreigend boven mijn hoofd hing en ieder moment op mijn nek kon neerdalen. Snel doorleven, niet aan denken, doen alsof je het niet weet, zo pakte ik dat aan al die jaren. Het einde was simpelweg de grootste vijand van het leven en een begraafplaats ging door als een plek voor tranen, ongeluk en horrorfilms.

Opeens begon ik echter, door die bezoeken aan mijn overleden neef, heel anders naar Zorgvlied te kijken dan ik gedaan had die paar keer dat ik daar was om afscheid te nemen van een kennis of een vriend of vriendin. Er liggen er nogal wat, kwam ik achter. Ik heb lang in de theater- en televisiewereld gewerkt en geleefd, dus ik had daar op dat grote en veelzijdige terrein opeens het ene weerzien na het andere, al was dat dus eenzijdig en heb ik natuurlijk lang niet iedereen die ik daar trof persoonlijk gekend. Velen ook wel. Hoe dan ook, ik voelde me thuis daar, merkte ik. Sterker nog: ik werd een beetje verliefd op Zorgvlied.

Waarom? Ja, waarom. Het is een gevoel, zeg je dan maar om ervan af te zijn. Altijd goed. Toch zijn er ook wel een paar redenen voor te geven: als een man van alweer bijna eind zestig weet je steeds intenser dat je op een bepaald moment in het reine zult moeten komen met dat einde – dat ten eerste. Ik ben van nature in mijn leven veel uitdagingen en tegenstanders monter tegemoet getreden, dus de grootste vijand dan ook maar? Misschien is dat het. Maar er is nog veel meer: op een begraafplaats heerst altijd rust en gedraagt iedereen zich beleefd en beschaafd, merkte ik. En terwijl het meestal een plek van gemis en verdriet is, heersen daar nog meer de liefde en de vriendschap. Mensen komen er, alleen of in een klein groepje, met een schepje en een bloemetje, harken dat minuscule tuintje aan en zitten er dan even bij neer, om wat terug te denken of stiekem wat te zeggen tegen hem of

haar die er niet meer is en nu niets meer terug kan zeggen. Of dat laatste pijnlijk is of 'ook weleens lekker' zal van geval tot geval verschillen, maar altijd gaat dat korte, verstillde ritueel gepaard met een zekere zachte tederheid en eerbied voor het leven, voor dat plekje, voor het hele park en voor alle anderen die daar aanwezig zijn, dood of levend. Een begraafplaats is een plek van grootse vredigheid, stel ik vast.

Vervolgens geven al die graven voor kisten of urnen me ook een reden om daar te komen, omdat ze met hun ontwerp en een paar woorden en wat data vaak hele verhalen vertellen. Dat maakt me nieuwsgierig en mijn fantasie wordt erdoor geprikkeld. Er zijn er die daar een groot bronzen beeld met een biertje in de hand van zichzelf hebben laten neerzetten, anderen hebben een kleine ingetogen steen met alleen de datum van hun geboortedag en sterfdag, aangevuld met een enkel zinnetje of een paar woorden. Prachtig zijn 'Een bijzondere vrouw' of 'Een bijzondere man', wat je nog weleens ziet hier en daar. Dat zijn ontroerende kwalificaties, vind ik, omdat ze zo lief en eenvoudig zijn, maar ook omdat ze berusting uitstralen. Iemand leeft niet meer en de troost is dat hij of zij bijzonder was. Voor de overledene zelf is dat een troost waarschijnlijk, zo wordt er bedoeld, maar ook voor wie hij of zij heeft nagelaten. Die heeft dat bijzondere mens meegemaakt en ervaart dat blijkbaar als een bezit. Prachtig toch?

Dit boekje gaat over mijn verkenning van Zorgvlied, over het park, het terrein en over de graven en monumenten. Verwacht geen volledigheid en geen historische feiten of een inventarisering van de vele wonderschone boomsoorten die daar eindeloos geduldig over al die doden staan te waken, dat is meer iets voor Wikipedia. Ik ga ook niet systematisch alle zes deelwijken en tweeëndertig sfeerwijken langslopen. Ik zie wel wat ik tegenkom en schrijf over het park, over de mensen die er liggen en over de dood, die soms die vijand is en soms ook een vriend, geloof ik. In ieder geval is het einde iets wat mijn leven in een perspectief zet: ik ben sterfelijk en misschien is dat precies wat me de

spanning geeft die me in staat stelt soms even of wat vaker dan dat gelukkig te zijn.

Zoals je dat dus zelfs kunt zijn op een begraafplaats, weet ik nu, op een gewone dinsdagmiddag of zo, te midden van een eindeloze vergankelijkheid en honderden herinneringen. Het is misschien wel omdat ik daar dan vrienden kan worden met mijn grootste vijand: de vergankelijkheid in het algemeen en die van mijzelf in het bijzonder.

Het is daarom dat ik van plan ben er een luchtig boekje van te maken, over een weergaloze begraafplaats, want elk leuk verhaal is er één, *and then I die*.

Rond het park

Het eerste staat er een rondleiding over het park als geheel op het programma. Om de sfeer ervan te proeven. Ik zal daarbij vast ook al wat graven tegenkomen die het bekijken meer dan waard zijn, maar nu gaat het even om Zorgvlied zelf. Het zal zelfs inderdaad bijna letterlijk een rondleiding worden, ik loop namelijk zo veel mogelijk langs de buitenrand van het enorme terrein.

Daartoe begin ik bij de ingang die het dichtst bij de stad ligt, dus niet die toegang biedt tot de brede laan naar de aula, maar die andere. Achter dat sierlijke hek bevindt zich het pand dat vroeger de aula was en nu fungeert als receptie. Het is ook waar de kantoren zijn. Een begraafplaats is een bedrijf namelijk, daarover later meer.

Ik loop er rechts langs en zie daar meteen voor me een bescheiden gebouwtje dat 't Chalet heet. Het is een mooie, maar minuscule aula, geschikt voor kleine uitvaarten, en biedt plek aan niet meer dan enkele tientallen bezoekers. Daar links voorbij en iets naar beneden begint 't Schouw, naast het water, waar urnen in prachtige stenen kasten staan. Een flink stuk verderop hoor ik in gedachten Theo Olof Tsjaikovski spelen en even later ben ik bij hem. Even stilstaan bij zijn plekje, uit eerbied of om een andere reden. Het heeft vaak iets bijzonders ergens te zijn waar zich de overblijfselen van een beroemdheid bevinden. Wat zou dat zijn? Misschien is het een besef van geschiedenis en vergankelijkheid of het is dat blijkt dat we in het grote geheel uiteindelijk

allemaal gelijk zijn. Iedereen is op een gegeven moment net zo dood als een ander, beroemd of niet, goed mens of slecht mens, na een lang leven of een kort leven. Olof was een 'hartstochtelijk en gepassioneerd mens', staat er op zijn steen. Hartstochtelijk én gepassioneerd. Toe maar.

Ik vervolg mijn weg. Verderop, in het tweede deel langs het water – ik ben even omhooggelopen en meteen weer naar beneden – staan de zogenaamde Weteringhuisjes, waarmee Zorgvlied veelzijdigheid en een open mind laat zien. Hier geen urnenkasten, maar Amsterdamse huisjes. Het staat de familie van de overledene vrij behalve de urn van alles in zo'n huisje neer te leggen, om het persoonlijk te maken. Ik zie boeken staan en verderop ligt ergens een voetbal. In het kader van de dood is het een natuurlijk niet waardevoller, dieper of belangrijker dan het ander.

Ik wandel verder tot het einde, ga een klein stukje naar links, dan meteen weer naar rechts en betreed het lange pad dat even later aan de rechterkant van de Engelse Tuyn gelegen is. Ik zie aan weerszijden allerlei soorten graven en sta even stil bij het schitterende plaatje links: een ijsvogel op een paaltje dat oprijst uit een zee van groene blaadjes. Althans, nu is dat het geval, want het is zomer. Een stuk verder rechts ligt Wubbo Ockels en zijn graf trekt meteen de aandacht. Er staat een groot gekanteld zonnepaneel op en vermeldt het aantal uren, minuten en seconden dat de man heeft geleefd. Ockels was graag iets langer gebleven, heeft hij destijds in een van zijn laatste interviews huilend opgebiecht, om meer van alle technologische vernieuwingen mee te maken. Het heeft niet zo mogen zijn, tot zijn grote verdriet. Van zijn graf heeft hij iets bijzonders laten maken, als troost en afscheid.

Ik volg het pad tot het einde. Nu even opletten. Rechts schuin voor me zie ik, iets omhooglopend, een minuscuul bospaadje dat meteen linksaf het zogenaamde Varenveld in meandert. Voordat dat betreden wordt, doe ik nog even een paar stappen naar links en bekijk ik aldaar het graf van de te vroeg overleden acteur Jeroen Willems. Nu hoor ik in gedachten het *Ne me quitte pas* van Jacques Brel. Willems zong de liederen van de beroemde Belg en werd daar uitvoerig om geprezen. Hij was iemand die opeens stierf, zoals dat weleens gebeurt. De een moet een jarenlange lijdensweg afleggen, een ander is er opeens niet meer. Wat is beter en voor wie? Ik vraag het me af. Uitvoerig kunnen

wennen aan het idee van het einde en ruim afscheid kunnen nemen van familie en vrienden, is iets wat je misschien zou wensen en te prefereren lijkt boven opeens worden weggerukt uit het bestaan. Toch zou ik me kunnen voorstellen dat je kiest voor dat laatste, als dat mogelijk zou zijn. Er opeens niet meer zijn, is voor je nabestaanden natuurlijk wel even schrikken, maar het bespaart je als aanstaande overledene flink wat leed en misschien die nabestaanden ook. Ziektes kunnen eindeloos duren en zo lang mogelijk overleven is niet altijd een feest. Dat zal het nadeel zijn van een voortschrijdende medische wetenschap: doodgaan is er bijna niet meer bij. Wat voor wereld geeft dat ons in de toekomst?

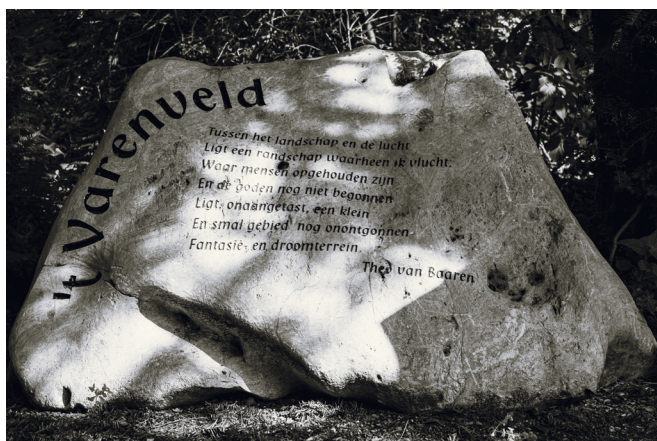
Weer die paar passen terug en dan naar links 't Varenveld in. Zorgvlied was haar tijd vooruit met deze urnengraven, die al een tijdje bestaan.

De begroeiing mag hier namelijk haar eigen gang gaan, al zijn er kritische nabestaanden die van mening zijn dat er alleen varens zouden mogen staan en niets anders. Dat zou toch jammer zijn. De bedoeling is dat de urnen daar een plekje krijgen in de wilde natuur, teruggaan naar de grilligheid van moeder aarde, in plaats van dat ze op een sokkeltje staan in een keurig aangeharkt minituintje met een harde steen. Maar ja, zoveel mensen, zoveel meningen en als het om de laatste rustplaats van een geliefde gaat, ligt het altijd gevoelig. En ook dat is te respecteren.

Als ik het paadje links aanhoud, passeer ik de op deze natuurplek bij hoge uitzondering toegelaten foto van Jeroen Oerlemans, de in 2016 in Libië omgekomen oorlogsverslaggever. Een kogel raakte hem vlak naast het beschermende vest dat hij droeg, heb ik begrepen. De afstand tussen leven of niet leven is soms echt maar een paar centimeter. Of een paar seconden.

Ik volg het pad en bekijk de natuurstenen die hier en daar half verscholen tussen de varens en het hoge gras liggen. Elk gedenkplaatsje is voor de nabestaanden van de overledenen het meest bijzondere van Zorgvlied, realiseer ik me. Alle andere stenen, bloemen, spreuken en jaartallen zijn abstract in vergelijking met die bijzondere plek waar die ene ligt, van wie je zoveel hield of op wie je zo gesteld was. Of van wie je misschien zelfs stiekem blij bent dat hij of zij opgehoepeld is, want ook dat bestaat natuurlijk. En dan ga je zeker regelmatig even kijken om tevreden vast te stellen dat hij of zij niet opeens op wonderlijke wijze uit het graf is opgestaan?

Over de doden niets dan goeds, zegt het gezegde, en velen houden zich daaraan, zeker als het overlijden nog maar kort geleden is, toch weten we allemaal dat er ook heel andere gevoelens kunnen zijn, al worden die vaak

alleen maar stiekem uitgesproken of zelfs dat niet eens. Ook dode mensen waren mensen die niets menselijks vreemd was. Geen probleem toch? Kritiek of zelfs haat hoeft genegenheid en liefde niet uit te sluiten, tegenstrijdige gevoelens kunnen uitstekend met en naast elkaar bestaan, denk ik.

Halverwege 't Varenveld staat een mooi en begrijpelijk gedicht van Theo van Baaren op een natuursteen:

*Tussen het landschap en de lucht
Ligt een randschap waarheen ik vlucht
Waar mensen opgehouden zijn
En de goden nog niet begonnen
Ligt, onaangetast, een klein
En smal gebied, nog onontgonnen
Fantasie- en droomterrein*

Na *smal gebied* staat op de steen een dubbele spatie, ik heb daar een enkele na een komma van gemaakt. Dat mag natuurlijk niet, maar ik heb het toch gedaan. Dat kan toch niet expres zijn? Waarom heeft niemand dat gezien?

Bij de steen met het gedicht ga ik naar rechts en sla ik het verlaten pad Nimrod in. Hier is bijna alleen nog maar natuur. Ik passeer een plek voor urnen die bij het schrijven van dit verhaal nog niet gebruikt werd en ergens verscholen tussen de bomen en struiken ligt een enkel graf, maar verder is hier niets anders dan wat er groeit en bloeit. Het is een lang pad, weer langs het water, met eerst rechts aan de overkant de stad in rappe ontwikkeling en daar aan de andere kant in het park, iets boven me nu, 't Lalibellum, een soort

mausoleum waar ik later een kijkje zal gaan nemen.

Aan het einde van dit eerste gedeelte passeer ik een aantal bijenkorven, daarna hou ik rechts aan en vervolg ik Nimrod. Een aparte naam is dat, die ik al eerder heb opgezocht. In het Hebreeuws betekent het 'de tegenstrever' of 'de zich verontwaardigende' en het bleek de naam te zijn van een achter-achterkleinzoon van Noach. Voor de Amerikanen en de Turken is Nimrod een scheldwoord. Waarom heet dit pad zo? Al die namen komen natuurlijk ergens vandaan. Soms zijn ze vernoemd naar hun ontwerpers, zoals Zocher en Broerse, in andere gevallen verwijzen ze naar zichzelf – 't Varenveld, 't Kinderhofje, De Vlindertuyn, De Boschtuyn – of zelfs naar een gebouw in de stad: Paradiso. Alles bij elkaar wordt het een geleidelijke opbouw van een verleden.

Weer loop ik nu best lang in relatieve stilte en voel ik me van alles en iedereen verwijderd. De kans dat ik hier iemand tegenkom is niet groot. Wie heeft hier iets te zoeken? Er is niets behalve de natuur, wat eigenlijk weer een vreemde kwalificatie is, omdat de natuur in wezen alles is.

Misschien stelt dit eenzame wandelingetje me in staat om even stil te staan bij wat zo'n relatieve stilte eigenlijk is. Het gaat om geen of weinig impulsen van buitenaf, zodat ik overgeleverd ben aan wat zich aandient van binnenuit. Dat is waarom mensen mediteren, schijnt het, voor de stilte die hen dwingt te luisteren naar

zichzelf. Een loffelijk streven natuurlijk. Je bewust worden van wie je in wezen bent en wat je verborgen of onderdrukte drijfveren zijn, is zinvol, zo niet noodzakelijk, maar wat men meditatie noemt, heeft mij daar altijd maar weinig bij geholpen. Ik heb het vaak geprobeerd, maar krijg het gewoon niet of nauwelijks voor elkaar en bereik meer met het logische en gestructureerde denken. Voortdurend spookt de ene gedachte na de andere door mijn hoofd en ik heb daar iets aan. Ik werk ermee en geniet er meestal ook van, eerlijk gezegd. Er is altijd zoveel te be- en overdenken.

En wat is er ook mis mee om zo nu en dan ervoor te kiezen een beetje doof of blind te zijn voor wat weggedrukte, onwelkome waarheden? Als ik dood ben, zijn ze helemaal weg – voor mij, voor iedereen, voor altijd. Waarom zou ik mezelf kwellen?

Tegen het einde van het pad passeer ik het Crematorium. Dode mensen worden daar verbrand. Ik hoor het ventilatiesysteem van het kleine gebouwtje en ik ruik iets zoets. Het is net of ik langs een oliebollenkraam loop. Is dat macaber of juist mooi? Allebei, denk ik. Begraven of verbranden, wat een keuze. De wurmen of het vuur, grof gezegd. Allebei komt het me weinig aantrekkelijk voor. Het maakt niet uit, zeggen ze, want je bent er niet meer. Soms twijfel ik daar weleens aan. Stel je voor dat je er op een of andere manier toch nog een beetje bij bent? Nee, hou op. Wie dood is, is dood en heeft geen gedachten en gevoelens meer. Zo is het en

niet anders. En nu leef ik nog. Kijk maar, ik loop weer.

Na het Crematorium kom ik bij het prieeltje, dat het eindpunt is van Nimrod. In wezen loopt het pad dood, dat wil zeggen, dat is nu het geval. Ik loop daarom de parkeerplaats voor het personeel op en ga dan naar links weer het terrein op.

Aan mijn linkerhand ligt nu het gedeelte dat Rosa Alba heet en dat gebruikt wordt door islamitische Nederlanders. Je ziet het aan de puntige grafstenen. Nu heet het weggetje dat ik ga, Leidsche Hand. Ik passeer het Moedermonument, loop verder en kom op een klein pleintje waar het Vadermonument zich bevindt. Meteen naar rechts voert het pad dat *Tuinpad van mijn Vader* heet, met dank aan Friso Wiegersma, die dat beroemde lied schreef dat Sonneveld zong. Als ik de verharde weg daar links van inga – beter dat dan de hoofdweg ernaast, want die wil nog weleens gebruikt worden voor een uitvaart die net plaatsvindt – en die volg, kom ik even later aan de zijkant van 't Paviljoen naast de grote aula terecht. Rechts is nu het brede pad met twee rijen bomen.

Het is een mooie, grote, aula, waar inderdaad regelmatig iets te doen is. Dan mag je er ook niet zomaar naar binnen en mag je vaak ook niet even naar binnen kijken. Mensen die daar bij elkaar zijn, hebben verdriet en daar heb je natuurlijk respect voor, als vanzelf. Respect voor de dood, respect voor verdriet.

Als ik dan weer verder naar rechts loop, ga

ik over de prachtige, brede oprijlaan die vanaf en naar de aula voert, waar geparkeerd mag worden door de rouwstoet. Daar aan het einde is dan weer zo'n schitterend hek, waarachter ik weer allerlei levenden voorbij zie trekken, wandelend met hondjes of varend in bootjes over de Amstel. Dit was mijn eerste algemene wandeling over Zorgvlied. Of het er nou mooi weer is of uitgesproken druilerig, alles past bij zo'n begraafplaats, vind ik, omdat het een plek is waar zowel sombere duisternis als vrolijk zonlicht gepast is: het is te betreuren dat iemand er niet meer is, maar het mag gevierd worden dat hij of zij heeft geleefd.

Annie M.G., de
koningin van
Zocher-Rechts

Het park, dat van oudsher en officieel onder Amstelveen valt, niet onder Amsterdam, bestaat ruim 150 jaar, is natuurlijk onderhevig geweest aan veranderingen en is dat nog steeds. Het gedeelte meteen rechts van de oude aula, waar nu de receptie is, waar ik net mijn rondwandeling ben begonnen, is het oudste en heet 't Heilig Hart. Steeds werd de begraafplaats daarna uitgebreid met nieuwe wijken, zou je kunnen zeggen. Alsof het een stad is die groeit en nieuwbouw toevoegt aan wat er al stond. Of wat er al lag, moet ik in dit geval zeggen. Alle wijken een voor een en op volgorde langsgaan, wordt een beetje saai en daarom bekijk ik de gedeelten naar aanleiding van een onderwerp dat of een persoon die de omgeving lijkt te domineren.

Ik ga eerst langs bij Annie M.G. Schmidt. Nu sla ik meteen na het hek richting de receptie linksaf, loop een stukje door, zwaai even naar de beroemde Manfred Langer, die daar links vrolijk iets staat te drinken, en werp een blik op de afgebroken zuil, het zogenaamde Schrijversmonument. Zo'n halve zuil is overal in het park te zien, als oud symbool van afgebroken leven.

Vlak vóór Langer wandel ik naar rechts het brede pad op dat Fluwelen Hoofdlaan heet. Na de grote, witte bank ga ik door de eerste opening in de heg naar rechts en kijk naar links. Het is nu net alsof ik als Jip door de heg op weg ben gegaan naar Janneke, want daar op de hoek bevindt zich het graf van Annie M.G. Schmidt. Je ziet het meteen. Dit gedeelte van het park heet Zocher-Rechts, naar de architect die het ontworpen heeft.

Vanaf haar graf ga ik deze belangrijke wijk nader bekijken. Veel beroemdheden liggen hier en veel oude prominenten. Het volgende hoofdstuk gaat over de onderdanen van Annie M.G., de acteurs en artiesten, later in dit boekje kom ik hier en in de oudste wijken terug voor de eerbiedwaardige Amsterdamse notabelen van toen.

Nu over Annie, denkend aan Annie. In de dood is iedereen gelijk, in het leven niet. Annie M.G. was belangrijk in het leven, nu is ze dood, maar haar graf is dat allerm minst. Dat heeft natuurlijk met haar roem te maken, die groot was en is. Mensen hebben daar balpenen in de aarde gestoken. Voor zover ik weet, was dat geenszins de bedoeling, is iemand daar zomaar

mee begonnen en is dat een eigen leven gaan leiden. Voorbeeld doet volgen.

Ik heb Annie goed gekend en heb een paar verhalen over haar te vertellen, zoals ik dat over meer beroemdheden die op Zorgvlied liggen zal doen. Nogmaals, het is niet dat zij belangrijker zijn dan de anderen, de sterren trekken alleen meer aandacht. Het was bij leven al onderdeel van hun beroep en dat wordt nu voortgezet in het eeuwige. Hun poging daartoe.

Om te beginnen is het misschien interessant te vertellen dat Anna Maria Geertruida Schmidt eigenlijk Anna Maria Geertruida Schmidt de derde is. De eerste, haar zusje dus, is wel geboren maar heeft niet geleefd en de tweede overleed op driejarige leeftijd. Annies ouders hebben echter doorgezet en hun derde dochtertje dezelfde naam gegeven als de eerste twee. En nu lukte het eindelijk, volgens het scheepsrecht, zij bleef leven. Pikant detail is dat Annie in haar jonge jaren door iedereen 'Zus' genoemd werd, maar dat zal waarschijnlijk geen verband houden met het feit dat zij de derde Annie M.G. Schmidt was.

Ik heb haar leren kennen toen ik in het amusement begon en zij er al zo'n beetje afscheid van aan het nemen was. We waren met een dynamische groep acteurs en cabaretiers die minstens wekelijks bij haar op de koffie of de borrel kwamen. Vooral het verlate zondagse ontbijt was een vaste prik. Met zijn allen maakten we dan heel veel lawaai, wat zij bijzonder gezellig vond. Veel van Annie's vrienden waren dood, zij was de koningin van het amusement,

wij waren in de mode en hadden haar daardoor leren kennen. We brachten de levendigheid in haar leven, waarbij natuurlijk vooral besproken werd wie er deugde in het vak en wie niet, welke voorstellingen 'mooi' waren en welke 'lelijk', zoals dat heet. In ruil voor onze bruisende jeugdigheid mochten wij vriendschappelijk verkeren met deze grote mevrouw. In haar biografie is er van alles over te lezen. Hier zo bij Annie's graf, zoveel jaren later, denk ik terug aan een paar leuke verhalen over haar die me zijn bijgebleven. Hier komen ze:

Annie was van een generatie die volledig gericht was op Frankrijk. Zoals het nu de Verenigde Staten zijn die onze klok slaan, zo was het toen *La douce France*. Het is waarschijnlijk daarom dat zij uitzonderlijk slecht Engels sprak. Toen zij de Hans Christiaan Andersenprijs won en er een Britse journalist bij haar langskwam om haar daarover te interviewen, bleek dat inderdaad wel een beetje een probleem. Of ze wel iets had met die Andersen, vroeg de journalist.

'O yes,' riep Annie enthousiast. *'I am fed up with Hans Christiaan Andersen.'*

En of zij het niet jammer vond, vroeg de man verder, dat zij in het Nederlands schreef en niet in een taal met meer internationale reikwijdte?

'But my books are destroyed all over the world,' bitste Annie.

Ze bedoelde ongetwijfeld *distributed*.

Ze was echt helemaal op Frankrijk gericht en had daar dan ook een paar kleine huisjes

op een flink stuk grond nabij het kleine dorpje Le Rouret, een halfuurtje verwijderd van de Middellandse Zee. Ook daar kwam de kern van de zondagochtendclub elk jaar naartoe, om haar daar gezelschap te houden, verhitte discussies te voeren en veel rosé te drinken. Omdat er daar natuurlijk 's winters niemand was, mocht ene mevrouw Caminati gratis in een van de huisjes wonen, om een beetje op het terrein te passen. Deze Italiaanse dame op leeftijd vond dat ze haar weldoenster elk jaar een bedankbriefje moest schrijven en was van mening dat ze dat in het Nederlands moest doen. Elk jaar ging ze druk aan de slag met het woordenboek. Het was daarom dat een van haar brieven begon met 'Dure mevrouw' (*Chère madame*) en een ander met 'Beste kerel' (*Cher ami*).

Nog een anekdote: ik had Annie ooit aangebo-

den voor haar de Vesparax-pillen te organiseren, mocht ze, wat ze zei dat ze ooit van plan was, uit het leven willen stappen. Zij en haar zoon Flip, met wie ik goed bevriend was, hadden die pillen destijds al geregeld voor de man met wie zij een groot deel van haar leven had doorgebracht en ik vond het nogal wat dat een zoon zou moeten leven met de gedachte dat hij zowel zijn vader als zijn moeder zou hebben vergiftigd, ook al was het dan bij beiden op uitdrukkelijk verzoek. Ik zou het dan wel doen, bood ik aan. Een halfjaar later zong ik met een groepje de *backing vocals* in een televisieshow die Harry Bannink in het zonnetje zette, en was Annie aanwezig bij de generale repetitie, omdat zij ook iets moest doen in de uitzending. Ik droeg voor de gelegenheid een geheel wit pak en toen ik naar haar toeliep om haar te begroeten, riep ze: 'Nee nee, engel des doods, nog niet, nog niet!'

Niet in ernst natuurlijk.

Een ander verhaal is dat ik haar eens meegenomen heb naar een oogdokter in Nijmegen, omdat ze echt al bijna helemaal blind was geworden en die man misschien iets meer kon dan een ander. Op de terugweg wilde ze me voor mijn initiatief bedanken met een etentje. Natuurlijk werd ze uitvoerig herkend in het restaurant, maar de biefstuk die ze kreeg was godsgruwelijk taai en omdat ze die niet weg kreeg, maar ook de kok niet wilde kwetsen, rolde ze, blind als ze was, de van de jus druipende steak in twee dunne papieren servetjes en stopte die snel in haar handtas. Ze vergat natuurlijk dat ze dat

gedaan had en vertelde me later dat ze zich een paar dagen later rot was geschrokken, toen ze opeens op de tast een lap glad, lillend en rottend vlees in haar tasje had aangetroffen. Ze had naar aanleiding van die vondst bedacht dat ze misschien op haar oude dag een aan Alzheimer lijdende seriemoordenaar was geworden die haar slachtoffers in stukken sneed en afvoerde in haar handtasje.

Nee, een trutje was Annie bepaald niet. Omdat ze dus bijna niets meer kon zien, had ze Dieuwertje, die je tegenwoordig een personal assistent zou noemen, om haar met alles wat ze deed te assisteren. 'Wij doen alles met elkaar,' riep Annie te pas, maar ook graag te onpas, 'behalve kutje likken. Hè Dieuw? Dat doen we toch maar niet.' Ze lachte er zelf hinnikend om, zoals ze dat vaak deed, met van die op en neer bewegende schouders.

Ik geloof dat het de diepste wens van Annie was een mooie en aantrekkelijke vrouw te zijn. Ze klaagde er in die tijd over dat ze alleen nog maar 'een grote zak aardappelen' was, zoals ze dat noemde, en niemand haar nog begeerde. Toen ze aan het einde van haar carrière een paar opdrachten kreeg voor nieuwe toneelstukken heb ik haar weleens geprobeerd over te halen dáárover te schrijven, over dat eenzame gevoel van oud en lelijk zijn, maar dat wilde ze toch niet. Ze maakte dan toch maar weer een gezellige relatiekomedie, die niet werkte, omdat dat niet meer in haar zat. Schrijvers en kunstenaars moeten zichzelf nooit kopiëren, heb ik daarvan

geleerd, en altijd weer proberen opnieuw te beginnen en maken wat bij hun levensfase past.

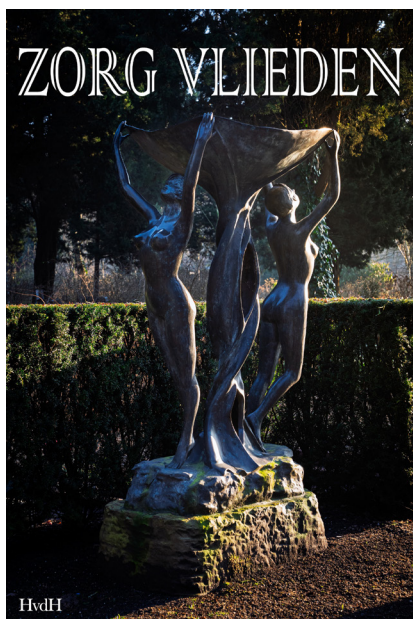

Mijn oudste zoon Jim was net geboren toen Annie uit het leven stapte, zonder mijn medewerking dus, en hij is meegegaan, nog maar een paar maanden oud, naar haar begrafenis. Met de boot over de Amstel naar Zorgvlied, waarbij iedereen in het roze gekleed was, als ik me goed herinner. Mocht hij heel erg oud worden, dan kan hij zeggen dat hij nog op de begrafenis van Annie M.G. Schmidt was. Dat zal dan misschien

klinken alsof je zegt dat je ooit een borrel hebt gedronken met Rembrandt.

Dat wil zeggen, als Annie een beroemdheid blijft, want dat weet je maar nooit. Ze maakt wel een goede kans, denk ik. Zij heeft tenslotte ooit geschreven, in het lied *Op een mooie Pinksterdag*: 'Morgen kan ze zwanger zijn. 't Kan ook nog vandaag. 't Kan van de behanger of van een Franse zanger zijn. Of iemand uit Den Haag.' Die volstrekt onsterfelijke regels nemen ze haar nooit meer af.

Verder lezen?

Benieuwd naar het hele verhaal en wil je verder lezen?

KLIK DAN OP DE ONDERSTAANDE LINK

<https://uitgeverijvogelvrij.nl/boek/?id=zorgvlieden>

Over Uitgeverij Vogelvrij

Uitgeverij Vogelvrij publiceert boekjes, zowel in fysieke vorm als digitaal, met de lengte en de amusementswaarde van speelfilms, die beogen net zo toegankelijk te zijn als audiovisuele producties. De boekjes hebben vaak minder tekst dan een standaardroman en kunnen voorzien zijn van plaatjes, foto's, tekeningen of audio- of videofragmenten, die zelfs in het geval van een papieren boek met QR-codes op een smartphone of een tablet direct beluisterd en bekeken kunnen worden. Lezen en kijken of lezen en luisteren.

Uitgeverij Vogelvrij wil inspelen op een nieuwe wereld en kiest ervoor meer een contentfabriekje in het algemeen dan alleen een uitgever van boeken te zijn. Het gaat om het opbouwen van een fonds van verhalen en formats, uitgegeven als boekjes en daardoor auteursrechtelijk beschermd, die vaak in basis geschikt zijn voor een audiovisuele productie, ten behoeve van media die de behoefte hebben aan een constante stroom van content.

Informatie over de uitgeverij en/of deze titels is ook te vinden op de website www.uitgeverijvogelvrij.nl of kan per mail worden opgevraagd: info@uitgeverijvogelvrij.nl.

